

Please note! This is a self-archived version of the original article.

Huom! Tämä on rinnakkaistallenne.

To cite this Article / Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Kukkonen, H. & Miettinen, E-M. (2020) Kiistanalaiset aiheet ja väkivaltaistuneet asenteet ammattikorkeakoulun arjessa. TAMKjournal, 24.8.2020.

URL: <https://tamkjournal.tamk.fi/kiistanalaiset-aiheet-ja-vakivaltaistuneet-asenteet-ammattikorkeakoulun-arjessa/>

Kiistanalaiset aiheet ja väkivaltaistuneet asenteet ammattikorkeakoulun arjessa

in [Ammatillinen opettajankoulutus](#) · [Asiantuntija-artikkelit](#) — 24 elo, 2020

Miten toimia kohdattaessa kiistanalaisia aiheita? Pitäisikö asiasta ryhtyä keskustelemaan vai ohittaa tilanne ja jatkaa substanssin parissa? Entä jos opetustyössä tulee esille väkivaltaistuneita asenteita? Miten toimia ja keneen ottaa yhteyttä? Oppilaitos- tai korkeakoulumaailmassa toimivien on tärkeää tietää väkivaltaistuneiden asenteiden kohtaamisesta ja ehkäisemisestä sekä ylipäättänsä kiistanalaisista asioista keskustelemisesta. Kiistanalaiset aiheet ja epävarmuutta aiheuttavat tilanteet horjuttavat turvallisuudentunnetta ja opiskelijat tarvitsevat aiheiden käsittelyssä tukea, vaikka suora uhka ei kohdistuisikaan itseen. Haluamme nostaa oppilaitosturvallisuuden inhimillisen ja pedagogisen näkökulman, johon kuuluu eettinen velvoittavuus edistää väkivaltaistuneiden asenteiden ennaltaehkäisyä ja kiistanalaisista aiheista keskustelua.

Kirjoittajat: Harri Kukkonen ja Eeva-Mari Miettinen

Väkivaltaistuneet asenteet ja kiistanalaiset aiheet

Kiistanalaiset aiheet ovat aiheita, jotka herättävät voimakkaita tunteita ja jakavat mielipiteitä yhteisöjen sisällä sekä yhteiskunnassa. Kiistanalaiseksi aiheeksi voi nousta niin paikallinen kuin globaalikin ilmiö, kuten esimerkiksi sosiaalisen oikeudenmukaisuuden ja tasa-arvon kysymykset tai ilmastokysymykset. Osa aiheista on ollut pinnalla jo pitempään, kuten ihmisoikeuskysymykset ja työelämän polarisaatio, osa taas on tullut tietoisuuteen vasta hiljattain, kuten nuorison väkivaltainen radikalisoituminen. Miltei mistä tahansa asiasta voi milloin tahansa muodostua kiistanalainen aihe. (Kerr & Huddleston 2017, 9.)

Erilaiset väkivaltaistuneisiin asenteisiin yhdistyvät uhkatilanteet ovat lisääntyneet ja niiden riski kasvaa koko ajan (Nissilä & Honkala 2020, 5). Käsiteparilla ”väkivaltaistuneet asenteet” voidaan viitata kaikkiin sellaisiin perusoikeuksien ja opetussuunnitelmien vastaisiin arvoihin, uskomuksiin ja aikomuksiin, jotka saattavat johtaa väkivaltaiseen puheeseen ja/tai tekoihin. Sana ”väkivaltaistunut” tarkoittaa kaikkia väkivallan eri muotoja hyväksyvät uskomukset ja aikomukset. Väkivallan piiriin kuuluvat esimerkiksi henkistä ja fyysistä hyvinvointia ja koskemattomuutta loukkaavat toiminnot, vihapuhe, taloudellista vapautta estävä toiminta ja muu yksilöön tai ryhmään kohdistuva painostus tai kontrollointi. (Koirikivi & Benjamin 2019).

Kiistanalaisiin aiheisiin ja väkivaltaistuneisiin asenteisiin liittyy voimakkaita arvo- ja etukonflikteja eikä niihin ole helppoja vastauksia. Ne luovat tai vahvistavat ihmisiä erottavia vastakkainasetteluja sekä lietsovat epäluuloa ja epäluottamusta. Niihin reagoiminen ei saa jäädä yksittäisten opettajien osaamisen varaan, vaan se edellyttää opetussuunnitelmatasoisia pedagogisia ratkaisuja, jotka antavat kaikille yhteisen perustan toiminnalle.

Ammattikorkeakoulu ja työelämävastaavuus

John Dewey (1966) puhui koulusta pienoisyhteiskuntana, jossa tulisi työskennellä niiden samojen ilmiöiden parissa, joita kohdataan elämässä koulun ulkopuolella.

Ammattikorkeakouluista käytetään nimitystä työelämäkorkeakoulu, joten Dewey mukailleen tulisi olla pienoistyöelämä. Työelämä ei ole muusta yhteiskunnasta irrallaan, vaan siellä näkyvät ja elävät samat ilmiöt kuin yhteiskunnassa laajemmin. Väkipolttuneet asenteet, hyvinvoinnin, tasa-arvon ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden kysymykset, polarisaatio sekä ympäristökriisi ja ilmastonmuutos näkyvät jo nyt työelämässä (Aaltonen, Joronen & Villa 2009; Piispa & Hulkko 2010; Hakanen 2011; Kumpulainen 2013; Räikkönen 2013; Halonen 2018; Heikkilä 2019; Knuutila ym. 2019; Korvajärvi & Heiskanen 2019; Ritola & Mikkola 2019.) Ne tulisikin ottaa huomioon kaikilla koulutusaloilla, mikäli halutaan toteuttaa aitoa työelämävastaavuutta.

Työelämässä tarvitaan substanssiosaamisen lisäksi kykyä nähdä asioiden välisiä yhteyksiä ja hahmottaa oma työ osana suurempaa kuvaa. Eettisyys, yhteiskuntavastuu ja globaali vastuu tulevat korostumaan korkeakoulujen toiminnassa. Työmarkkinoiden tarpeisiin vastaamisen rinnalla tuleekin ottaa huomioon laajempi, sivistyksen ja ihmisenä kasvamisen näkökulma. (OKM 2017; Sitra 2019, 4; Sitra 2020.)

Kapea-alaisen työelämälähtöisyyden riskinä on, että koulutuksessa keskitytään käytännölliseen ja lähitulevaisuudessa tarvittavaan osaamiseen, mikä ei anna valmiuksia ymmärtää laajempia työelämää, yhteiskuntaa ja maailmaa koskevia kysymyksiä. (Wheeler 2009; Heikkinen & Kukkonen 2019). Ei riitä, että koulutuksessa saadaan sellaista osaamista, jonka avulla sopeudutaan työelämän muutoksiin. Tarvitaan myös ymmärrystä muutoksiin vaikuttavista tekijöistä sekä kykyä ja halua sellaiseen proaktiivisuuteen, joka myös osallistuu muutoksen suuntien määrittelyyn ja seurausten tunnistamiseen. (Kukkonen, 2020.)

Ammattikorkeakouluissa on kiinnitetty viime aikoina erityistä huomiota kriisitilanteisiin, onnettomuuksiin tai muihin häiriötilanteisiin liittyvään koulutukseen, ohjeistukseen ja viestintään. Oppilaitosorganisaation kokonaisturvallisuuden lasketaan sekä ns. safety-näkökulma, johon kuuluu esim. työturvallisuus, että security-näkökulma, joka liittyy organisaation ulkoisiin uhkiin ja niihin varautumiseen.

Turvallisuusasioihin liittyvän hallinnollisen vastuun ja veloitteen rinnalle haluamme nostaa inhimillisen näkökulman, joka tuo turvallisuuteen eettisen velvoittavuuden edistää kiistanalaisista aiheista keskustelua ja väkivaltaistuneiden asenteiden ennaltaehkäisyä. Eettisen lähestymistapa tarkoittaa, että pyrimme tietoisesti rakentamaan sellaista pedagogista toimintakulttuuria, jossa työyhteisö(i)llä on herkkyyttä tunnistaa eettisiä jännitteitä korkeakoulun monimutkaisessa arjessa.

Ammattieettiselle toiminnalle luo pohjaa eettinen motivaatio, joka kytkeytyy läheisesti arvoihin. Eettisen motivaation tulisi ohjata niin eettistä herkkyyttä, ongelmanratkaisua kuin käytännön toimintaa (Juujärvi ym. 2007, 31; ks. myös Rest ym. 1999). Esimerkiksi TAMK:n toiminnallisista arvoista erityisesti moninaisuuden kunnioittaminen yhteisöissä, yhdessä tekeminen ja globaalisti vastuullinen toiminta liittyvät kiistanalaisiin aiheisiin tarttumiseen ja väkivaltaistuneiden asenteiden ehkäisyyn.

Strategiassa sanoitetut arvot myös ohjaavat kunkin ammattikorkeakoulun henkilökunnan eettistä päätöksentekoa. Arvoihin kiinnittyminen lisää eettistä motivaatiota, mikä taas edistää

eettistä herkkyyttä, jota tarvitsemme tunnistaaksemme eettisen päätöksenteon paikat. Kiistanalaiset aiheet ja väkivaltaistuneet asenteet kytkeytyvät vahvasti myös työ- ja opiskeluhuvinvointiin. Yhteisön osapuolilla on toisaalta tarpeita kokea turvallisuutta ja yhteisyyttä, ja toisaalta oikeus turvallisuuteen ja yhteisyyden kokemukseen.

Toiminnallisia suosituksia yhteisölliseen kehittämiseen TAMKissa

Henkilökunta ja opiskelijat tarvitsevat valmiuksia keskustella kiistanalaisista aiheista sekä tunnistaa ja kohdata väkivaltaistuneita asenteita. On päätettävä, eroaako niiden esille tulon herättämän huolen motivoiva toiminta siitä, miten toimitaan yleisesti tilanteissa, joissa huoli opiskelijasta ja hänen hyvinvoinnistaan herää. Tarvitaan ohjeita siihen, minkälaisissa asioissa opettaja voi itse käsitellä tilanteen ja ”lievittää” sitä, ja minkälaisissa tilanteissa on syytä hakea asian käsittelyyn tukea omalta tiimiltä, osaamispäälliköltä, opiskelun ja hyvinvoinnin tuen yksiköstä, opiskelijakunnalta jne. On myös selvitettävä, mikä tai ketkä ovat keskeisiä yhteistyötoimijoita ja -tahoja TAMKIn ulkopuolella.

Koko TAMKia koskettava kysymys on, miten kiistanalaisten aiheiden käsittely sekä väkivaltaistuneiden asenteiden ja niiden leviämisen ja vahvistumisen ehkäiseminen saataisiin osaksi kaikkea arjen toimintaa niin, että tästä muodostuu osa TAMKIn toimintakulttuuria. Opetussuunnitelmatyön yhteydessä on hyvä tilaisuus pohtia, kuinka voidaan edistää eri tahojen valmiuksia kohdata ja käsitellä kiistanalaisia aiheita sekä väkivaltaistuneita asenteita. Kuinka yhteisöllisyyttä voisi edistää pedagogisilla ja didaktisilla ratkaisuilla? Kuinka erilaiset yksilöt tulevat kohdatuksi erilaisine arvoineen? Millaista dialogia pystytään kätilöimään erilaisten opiskelijoiden ja eri alojen välille?

Kiistanalaiset aiheet ja väkivaltaistuneet asenteet huomioivan toimintakulttuurin kehittämisessä on tärkeää ainakin se, että:

- a) Niitä esille tuova opiskelija nähdään ihmiseksi, joka on aktiivinen toimija omassa elämässään ja jonka valintoihin on mahdollista vaikuttaa niin, että epätoivottavaan suuntaan menossa olevat asenteet ja toiminta voivat saada uusia vaikutteita.
- b) Opettajille ja muulle henkilöstölle järjestetään koulutusta, jossa niitä käsitellään monitasoisesti eli yksilöllisestä, yhteisöllisestä, yhteiskunnallisesta ja globaalista näkökulmasta.
- c) Tehdään selkeä päätös siitä, miten opettajia voidaan tukea niiden kohtaamisessa ja käsittelyssä.
- d) Eri koulutusaloilla ja tiimeissä luodaan yhteistä ymmärrystä ja toimintatapoja.
- e) Keskustellaan opiskelijayhdistyksen kanssa, miten se voi osallistua asioiden käsittelyyn.
- f) Suunnitellaan, miten eri koulutuksissa tuodaan esille ihmisoikeuksiin, tasa-arvoon, väkivaltaistuneisiin asenteisiin, polarisaatioon, sosiaaliseen oikeudenmukaisuuteen ja ekologisiin kysymyksiin liittyviä aiheita.
- g) Laaditaan toimintaperiaatteet ja kuvataan, minkälainen on TAMKIn sisäinen verkosto, joka aktivoituu huolen esille tuomisella ja esitellään se kaikille tamkilaisille.

h) Laaditaan toimintaperiaatteet ja kuvataan, minkälainen on TAMK:n ulkoinen verkosto, jota näissä tilanteissa voi hyödyntää.

i) Opiskelun ja hyvinvoinnin tuen yksikössä vahvistetaan erityisesti yhteisöllistä opiskeluhoitoa. Vaikka opiskelijahuollon lainsäädäntö ei toistaiseksi kosketa korkeakouluja, on johdonmukaista edistää nykyisen, peruskoulun ja toisen asteen oppilas- ja opiskelijahuoltolain määräämää vahvaa painotusta: ”Opiskeluhoitoa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä koko oppilaitosyhteisöä tukevana yhteisöllisenä opiskeluhoitona ” Opiskeluhoitolaki 2014/3§2).

TAMK:n toiminta-ajatus on *Teemme työtä opiskelijoiden ja työelämän parhaaksi*. Tämän perusteella voi pohtia, miten kaikkia tamkilaisia voidaan tukea epätoivottavien ja kiistanalaisten asioiden tunnistamisessa, kohtaamisessa, käsittelyssä ja ennaltaehkäisyssä. Yhtä lailla tärkeää on miettiä, minkälaiseen työelämään, yhteiskuntaan ja maailmaan opiskelijat valmistuvat ja valmistautuvat TAMK:n opintojen aikana (Kukkonen 2020).

Tavoitteena kiistanalaisista asioista keskustelemisessä ja väkivaltaistuneiden asenteiden tunnistamisessa ei ensisijaisesti tule olla opiskelijoiden profilointi, vaan tuottaa laajemmin ymmärrystä tämän päivän ja tulevaisuuden työelämän kuuluvista ilmiöistä ja ennaltaehkäisevästä työstä korkeakouluympäristössä. Ammattikorkeakoulussa ollessaan opiskelijat voisivat tottua siihen, että työelämässä ei tarvitse olla reaktiivinen muutoksiin sopeutuja, vaan voi olla proaktiivinen epäkohtien osoittaja ja muutoksiin vaikuttaja.

Lähteet

Aaltonen, M., Joronen, M. & Villa, S. 2009. Syrjintä työelämässä – pilottitutkimus työsuojelupiirien aineistosta. Sisäasiainministeriön julkaisu 43/2009.

Dewey, J. 1966. Democracy and Education. New York: The Free Press.

Juujärvi, S., Myyry, L. & Pessa, K. 2007. Eettinen herkkyys ammatillisessa toiminnassa. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Hakanen, J. 2011. Työn imu. Työterveyslaitos. Tampere; Tammerprint.

Halonen, T. 2018. Sosiaalinen oikeudenmukaisuus yhteiskunnan vahvuuden peruspilarina. Luettu 14.5.2020 <https://presidenthalonen.fi/news/sosiaalinen-oikeudenmukaisuus-yhteiskunnan-vahvuuden-peruspilarina/>

Heikkilä, T. 2019. Työelämän trendi on polarisaatio, ei yleinen prekarisaatio. Alusta. New Social Research at Tampere University. Tampereen yliopiston yhteiskuntatieteiden tiedekunta. Luettu 5.6.2020 <https://alusta.uta.fi/2019/01/16/tyoelaman-trendi-on-polarisaatio-ei-yleinen-prekarisaatio/>

Heikkinen H.L.T & Kukkonen, H. 2019. Ammattikorkeakoulu toisin ajateltuna: osaaminen, sivistys ja tiedon intressit. Aikuiskasvatus, 39 (4), 262-275. Luettu 1.5.2020 <https://journal.fi/aikuiskasvatus/article/view/88096>

Kerr, D. & Huddleston, T. 2017. Kiistanalaisia aiheita opettamassa. Kiistanalaisten aiheitten opettaminen demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen keinoin. Opettajan koulutuspaketti. Opetushallitus.

Knuutila, A., Kosonen, H., Saresma, T., Haara, P. & Pöyhtäri, R. 2019. Viha vallassa: Vihapuheen vaikutukset yhteiskunnalliseen päätöksentekoon. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2019:57.

Koirikivi, M. & Benjamin, S. 2019. Väkivaltaistuneet asenteet – uusi käsitepari. Luettu 2.6.2020 <https://www.helsinki.fi/fi/uutiset/koulutus-kasvatus-ja-oppiminen/blogi-vakivaltaistuneet-asenteet-uusi-kasitepari>

Korvajärvi, P. & Heiskanen, T. 2019. Ikkunoita työelämän tasa-arvoon sukupuolen näkökulmasta Teoksessa T. Heiskanen, S. Syvänen & T. Rissanen (toim.) Mihin työelämä on menossa? – tutkimuksen näkökulmia. Tampere: Tampere University Press. 267–301.

Kukkonen, H. 2020. Kiinnittymisen kaltevat pinnat. Key-note TAMK-konferenssissa 6.2.2020.

Kumpulainen, K. 2013. Henkilöstön työssä koettu hyvinvointi. Pitkittäisseuranta muuttuvassa koulutusorganisaatiossa. Publications of the University of Eastern Finland Dissertations in Social Sciences and Business Studies No 61. Itä-Suomen Yliopisto. Yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunta, Kuopio.

Nissilä, L. & Honkala, S. (2020). Esipuhe. Teoksessa Resilienssiä rakentamassa – demokratiakasvatuksen tueksi. Opetushallitus. Oppaat ja käsikirjat 2020:2.

OKM. 2017. Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio 2030. <https://minedu.fi/korkeakoulutuksen-ja-tutkimuksen-visio-2030>

Opiskeluhoitolaki 2014.

Piispa, M. & Hulkko, L. 2010. Työväkivallan riskiammatit. Työturvallisuuskeskuksen raporttisarja 1/2010. Työturvallisuuskeskus.

Rest, J. R., Narvaez, D., Bebeau, M. J., Thoma, S. J. 1999. Postconventional moral thinking. A neo-Kohlbergian approach. Mahwah: Erlbaum.

Ritola, V. & M. Mikkola. 2019. Väkivaltaisesta ekstreemismistä tarvitaan enemmän tietoa sosiaali- ja terveydenhuollossa. Tutkimuksesta tiiviisti 40, 2019. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki. Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos.

Räikkönen, T. 2013. Askelmerkkejä ekologisesti kestävään työn tulevaisuuteen. Työelämän tutkimus – Arbetslivsforskning 11(2). 99-112.

Sitra. 2019. Kohti osaamisen aikaa. 30 yhteiskunnallisen toimijan yhteinen tahtotila elinikäisestä oppimisesta. Sitran selvityksiä 146. <https://media.sitra.fi/2019/02/06165242/kohti-osaamisen-aikaa.pdf>

Sitra. 2020. Megatrendit 2020. Sitran selvityksiä 162. Luettu 2.2.2020
<https://www.sitra.fi/julkaisut/megatrendit-2020/>

Wheelahan, L. (2009). The problem with CBT (and why constructivism makes things worse).
Journal of Education and Work 22(3), 227–242. DOI: 10.1080/13639080902957913.

Kirjoittajat

Harri Kukkonen, yliopettaja, *Pedagogiset ratkaisut, TAMK*
Asiantuntijuusalueet: opetussuunnitelmatyö, ohjaus, mentorointi, tutkimus

Eeva-Mari Miettinen, sosiaalialan lehtori, *Sosionomikoulutus, TAMK*, *eeva-mari.miettinen@tuni.fi*
Asiantuntijuusalueet: sosiaalipedagogiikka, sosiaalityö, ohjaus

Kuvituskuva: Unsplash/Priscilla Du Preez